

3.

Öreg

A B C

vén emberek számára.

Mióta utóljára irtam kigyelmeteknek, azóta Pozsonyban is megfordultam, — mert tudni akartam, miként állanak a' dolgok az országgyűlésén, és saját két szememmel akartam látni mindent, hogy kedves atyámfiainak maguknak is igazán elmondhassak mindent, mert bizony igaz az, hogy a' czipót is legmelegebben csak a' kemence szájánál kaphatni, — azért tehát megnéztem mindent, így aztán a' saját szememnek jobban hiszek, mint azon sokféle beszédnek, a' mit hol ebből, hol a' másik sarokból hall az ember. Sokat, igen sokat láttam és hallottam, a' mit egyszerre egy szuszszal el sem is tudnék mondani, hanem ha türelemmel lesznek, sorjában és mindent a' maga rendiben egyenkint elmondok. 1-ör is tehát beszélék

A' pénz dolgáról.

Furcsán volt eddig minden ebben a' mi országunkban, mert az országnak a' pénzét, a' mi sóból, arany, ezüst és más sokféle bányából, valamint a' kamarai urodalmakból bejött, azt nem az ország kasszájába tették, hanem mindent a' kamara szedett be, a' kamara pedig a' sok szép drága kincset Bécsbe küldötte, ott pedig volt három négy ember, a' ki annak a' neszivel, hogy majd király ő felségének a' kezébe adja a' pénzt, úgy cselekedett, hogy ugyan adott valamit ő felségének a' hireért, de az egész sommát nem ám, hanem nagyobb részét ez a' két — három ember magának tartotta. Ez igentermészetesen nem lett volna szabad, de

mit használ, hogy ő felsége ezt nem tudván, nem is tehetett róla, — a' bünösök pedig jól vigyáztak a' bőrükre, mert addig senkit sem eresztettek ám be ő felségéhez, míg ki nem vallatták vele, hogy mit akar? Így tehát ő felségének befogták a' szemét és mikor a' király néha néha kérdezte is tőlük, hogy hová lesz a' tenger sok pénz? mindig tudtak valamivel előállani, 's amugy öregebül elmondták, hogy ki erre, ki amarra elkelt, nincs! 's megint ujra pénzt kértek, maguk között pedig úgy tettek a' czinkosok, hogy ne neked is, ne neked is, megszoztak, nekünk pedig szépen kitörölték a' szemünket.

A' mi sok, az csak sok, — az ilyen égbe kiáltó vétket mi sem türhettük tovább, és eleget mondták a' vármegyén, hogy az ilyen dolognak fele sem igazság! de mit használt, az a' három négy ember volt az ur, és a' vármegyeházához beparancsolták a' katonaságot, — és így vége lett megint minden panasznak, a' vármegyét pedig jól legyalázták ő felsége előtt, ők pedig annál bátrabban csaltak.

És nem csak mivelünk magyarokkal tettek ám ilyen csuful ezek a' bécsiek, hanem csalták a' németeket is, csalták a' taliánt, horvátot és a' lengyelt is; és köztük legnagyobb ördög volt egy Metternich nevü, a' kinek se lelke se szive nem volt jó, kinek mindegy volt magyar vagy német, csak a' bőrét nyuzhatta; ez aztán olyan fortélyos volt, hogy még a' mostani királyunknak az édes apjánál behizelegte magát, és a' mit ő mondott, annak meg kellett lenni, ennek pedig, panaszolkothattunk akár megnyit, felelet volt a' sok szakter-bakter, nix nutsz, az az magyarán, hogy semmit sem kaptunk. És ez is még hagyján, de az olyant, a' ki bátrabban szólt, még be is csukatta, vagy le is fejeztette!

Ezen czinkoskodó emberek között mindenféle nemzethöl volt egy, különösen egy magyar is volt, ezt Apponyinak hívták, ez aztán Metternich-chel egy kézre czinkoskodott, mert itthon az országban Spionokat tartottak abból a' esipett pénzből, — minden vármegyében, minden helységben tartottak egy Spiont, ki előre besugott Bécsben mindent, azért úgy tudták előre is mit akrunk, mint magunk; és mindenben utunkat állották. Ez

a' spionkodás sok pénzbe került, de nekik megérte, mert e' mellett igen sokat elsáfárkodhattak.

Igy tartott ez a' dolog ekkoráig már vagy ötven esztendő óta, ötven esztendeig pedig vajmi sok viz elfolyhatott a' Dunán, és mennyit elrakhatott ez a' vén róka, abból is kitetszik, hogy a' mi királyunknak országait másfél ezer millio forint adósságba verte, ez pedig irtóztató pénz, de a' mellyből hála istennek mi magyarok egy krajczárt sem fizetünk. És miért nem fizetünk? azért, mert a' vármegyén az urak azt határozták, hogy miután a' mi országunk egy krajczárját sem kapta azon adósságnak, tehát nem is fizeti annak egy krajczárját is. Ezen szóra aztán az a' vén Metternich, a' mi legnagyobb ellenségünk, felröffen, és fenyegetni kezdett, hogy majd megtanít bennünket! az az, hogy majd nyakára küldi a' vármegyének a' sok katonát töltött globicsos puskával, és a' ki legelőször feltátja az urak közül a' száját, azt löveti először agyon.

Ugy-e' pedig milyen igazságtalanság volna az, ha a' falu birája ötven esztendeig ennék, innék a' korcsmában a' falu kontójára, aztán azt még talán a' szomszéd falu is fizesse? hát még mennyivel nagyobb czigányság volna, hogy a' magyar nemzet fizesse azt, a' mit az a' vén róka elköltött, és mikor a' pénzt kölcsön kérte, nekünk azt sem mondta, hogy huszasban adták e' neki a' pénzt, vagy rézkrajczárokból? arról pedig bölcsen hallgatott, hogy a' kölcsönzött pénzt mire költötte?

Hát a' mint mondtam, puskával fenyegették az urakat, de az urak nem várták ám a' puska végét, hanem seregesen felmentek Pozsonyból Bécsbe, épen ott voltak a' más országbeli urak is, a' kiket szinte ugy ijesztegetett az a' vén czinkos; — tehát együtt valamennyien bementek ő felségéhez a' királyhoz, és elpanaszkodták, hogy a' rosz tanácsadók mit akartak elkövetni rajtunk ő felsége nevében; és eleitől egész végig sorjában elmondották, hogy milyen istentől elrugaszkodott ember az a' Metternich, ki rosszabb némelly vadállatnál, — mert az is csak akkor bántja az embert, ha magának, vagy kölkeinek nem hágy békét. Kérték továbbá ő felségét, hogy szabjon büntetést ezen emberre, mert ugy sem érdemel

egyebet az akasztófánál. De nem várta ám Metternich uram a' vastag végét, hanem illa berek, nád a' kert, jó idején megszökött, a' pénzét pedig már régen idegen országba küldötte.

Ekkor ő felségének atyai szive megkeseredett, látván, hogy az ő népeit, az ő kedves magyar alattvalóit tudtán kívül így sanyargatták, a' miről ő nem tehetett, mert ő is ember, neki is csak két szeme van, mindent nem láthat, mindenütt egyszerre nem lehet, valamint arról sem tehet, hogy tanácsosai olyan rutúl megcsalják, mikor olyan erős esküt tettek le; nem oka ő annak, hogy van olly roszeleki, a' ki egy vörös hagymáért is hamisan esküszik; 's minthogy a' régi ros megtörtént, azt megváltoztatni ugy sem lehet, azért jövendőre megígérte, hogy minden másként lesz; és a' magyar urakhoz fordulván így szólott: Kedves jó magyar fiaim! nem akarok én a' ti pénzetekből csak egy polturát is igazságtalanul, hanem hogy lássátok, hogy én a' magyar embert egyenes lelkűnek tartattam, tehát ezután magatok közül választok egy jóra való embert, a' ki az ország pénzére vigyázzon; és azt akarom, hogy ezen ember ne csak nekem, de nektek is számot adjon minden fillérről. Es hogy senki ne mondhassa, hogy én igazságtalanul pénznek gazdája akarok lenni, az én királyi házam fentartására adjon a' nemzet annyit, a' mennyi a' magyar nemzet királyának illik, a' többi pénzt pedig, fordítsák az ország szükségeire! Ezt mondta a' király, a' kit az ur isten áldjon meg!

Ezen atyai szavakra ugy megindult a' követ uraknak a' szive, hogy nem egynek, de többnek könnyek hullottak a' szeméből. — De elhíhetik kedves atyámfiai, hogy még nem igen volt király, a' ki ilyen szép ajánlást tett volna a' magyaroknak. Így tehát az ollyan embernél leszen az ország pénze, a' kit mi szeretünk, és a' mit még soha magyar ember meg nem élt, azt most megértük, hogy a' pénzünkről pontról pontra számot adnak.

De már most ki legyen azon ember, a' kinek a' kezére bizhatnánk,

a' pénzt? Nem soká tanakodtak a' követ urak, mert volt egy ember, a' ki sokat teti már a' hazáért, a' kit igaz mondásáért az a' vén Metternich Budán három esztendeig fogságban tartatott, miért? mert a' szegénységnek pártját fogta, mert nem tűrhette, hogy az a' vén csaló addig meszterkél, míg az egész magyar hazát pankróttá teszi, — és ezért utjában volt neki, és hogy többé utjában ne legyen, bezáratta a' tömlöczbe három esztendőre, de talán többre is, ha az ország nem könyörög érte ő felségénél. — Tehát ezen embert, kit Kossuth Lajosnak hívnak, ezt ki a' mi jóvoltunkért sokat szenvedett, ezt ajánlották, hogy ez vigyázzon a' mi pénzünkre; és miután látta ő felsége, hogy a' nemzet ezen embert nagyon szereti, beleegyezett, hogy ő viselje gondját a' pénzünknek, és adjon nekünk róla számot.

Azt talán ugy is tudják, ha nem mondom is, hogy miben áll az, hogy valaki számot ad a' kezére bizott pénzről; és ezt ugy kell érteni, hogy minden fillernek nevét kell ám adni, hogy mire kelt el, — benn kell lenni a' számadásban világosan, hogy a' király őfelsége költségére ennyi, — a' katonatartásra annyi! országutakra amannyi, és a' többire mindenre a' mennyire szüksége volt betüröl betüre, krajczárról krajczárra ki lesz mutatva minden. És ezen számadás megjön minden esztendőben minden vármegyére, ott pedig szegény és gazdag megtudhatja, és bizonyosan megis mutatják neki a' számadást.

Nem kell ezután annyit süvegelni Bécsben a' magunk pénzeért! — ő felségéhez pedig ugyis isten kedveért sem eresztették az embert a' gonosz tanácsosok, mert mintha mind a' két fülükre aludtak volna, nem hallottak addig, míg a' tallérok nem pengették, az ajtóknál mindenütt strázsa volt és egy tányérnyaló; a' sok ajtónak pedig pénzért sem tudnánk a' számát megmondani!

Az ország pénzéről tehát ennyiben tisztában volnánk, de megjegyzem, hogy nem kell ám azt gondolni, hogy ezután a' pénz majd az ablakon fog berepülni, — hanem ezután is dolgoznunk kell, mert ezután is csak az a' jó isten uralkodik ám felettünk, a' ki eddig; már pedig ez

az isten csak a' szorgalmasakat áldja meg, a' henyéket pedig nyomorúságra ereszti; hanem ha ezután dolgozunk, szivesebben dolgozhatunk, mert pénzünk igaz kezekben lesz, és nem viszik idegen országba és olyan ember kezébe, a' ki keserves verejtékünket gazul meglopja!

Most pedig szólok

A' katonákról.

Nem hihetem én azt, hogy nem tudnák kigyelmeitek, miképen a' kit egyszer katonának elvittek, láttuk is többször, nem is! elvitték a' legényt katonának messze földre, kit Taliánországba, kit még annál is tovább, — mert ismét az a' vén csont, a' kiről előbb szólottam, azt gondolta ki a' f-jéből, hogy a' németnek ellensége a' magyar, a' magyarnak pedig ellensége a' német, vagy az olasz, azért összevissza cseréltek bennünket, mert tudták jól, hogy bizony ha miránk magyarokra ránk huszítja a' német katonát, minthogy azzal még csak beszélni sem tudunk, de amugy is egyik a' másiknak sem inge, sem gallérja, ha, mint mondtam, ránk huszítja a' német katonát, az bizony olyan szépen agyon lövöldözne bennünket, hogy némellyikönk hármat sem rugna! Így tenne velünk a' német, vagy a' talián, — azokkal szintugy tehetne a' magyar katona.

Es most jól vigyázzanak a' szóra, kedves atyámfiak! Én ugy gondolom, hogy az ember nem olyan potya-állat, mint a' nyul, veréb, vagy a' varju, hogy amugy minden szíre szóra agyon lövöldözzék, akár hibás akár nem? tehát jó volna, ha a' katonával egy pár szót is szólhatna az ember, a' veszedelemben, és azt mondaná: katona uram! kend is olyan teremtettt állatja az ur istennek, mint én, ne fogja kend mindjárt a' puskáját az emberre, nekem még nevetlen apró gyermekeim vannak, ha kend most ugy bolondjában agyon öne? ki viselné azoknak gondját? aztán kendnek a' szívét sem téglából formálta talán az isten? kendnek is lehet édes apja, anyja, vagy más rokona? gondoljon kend azokra, hát

ha az
kend
Bizon
tona
az em
szágb
zájáb
rancs
más val
az orsz
azért k
nyebber
ám az,
ám eze
kesség
még jo
enkre
katona
volna,
— ped
bennün

mint a
tudja,
mezi a
ki nem
puska
adna
szegér
huzná
tudunk
nyg j
egymá
ket, n
ez pe
volt o

ha azokat is olyan hamar agyon lövöldözné valaki, mint kend most engem akar, ugyan jól esnék-e az kigyelmednek? Bizonyára, ha ezen katona a' nyelvünket értené, az az magyar katona volna, mégis meggondolná ám az is a' dolgot, és nem bántaná az embert, ez pedig csak úgy lehet, ha a' magyar katona Magyarországon laknék, a' német pedig és a' talián elmasírozna a' maga hazájába, valamint az is, hogy a' magyar katonának magyar tiszt parancsoljon, mert ennek is csak jobb szive van a' maga nyájához, mint más valami idegen fámiliának! — És hogy megmondjam, ebből mit akarok kihozni, — az országgyűlési urak megmondották ő felségének a' királynak, hogy az a' vén róka azért hányta összevissza a' mindenféle nemzetségu katonát, hogy a' kit akar, könnyebben elnyomhassa; a' németet magyarral, a' magyart némettel ölesse; mert jól tudta ám az, hogy a' magyar nem szenvedheti a' németet, és hogy viszont a' német sem volt ám ezelőtt jóbarátja a' magyarnak, azért örült ő ezen gyűlölségnek, és nem hogy békeességet csinált volna köztünk, és hogy egyiket és másikat is csitította volna: hanem még jobban zavarta a' vizet, — és a' németek nyakára magyar katonát küldött, a' mi- enkre meg németet, és ennek az volt szomorú vége, hogy a' föld népe nem tudván a' katona nyelvén, ha könyörgött volna is a' katonának, annyi lett volna, mintha szidta volna, mert nem értette, azért ütötte, dobta a' szegénységet, pedig az sem tudta, miért? — pedig az volt az igazi oka, hogy az az istentelen Metternich egymásra huszított bennünket.

Sőt azt is tudhatja mindenki, hogy minden ember szivesebben őrzi a' magáét, mint a' másét. így van a' katonával is, az is szivesebben őrzi a' maga országát, mert tudja, hogy ott lakik apja, anyja, testvére és rokona; és ha a' maga országát védelmezi az elleség ellen, ha a' háboruban elesik, legalább akad egy jó magyar ember, a' ki nem hagyja a' mezőn veszni, mint a' dögöt, mintha idegen országban találná a' puska; vagy ha sebet kapna idehaza a' mi országunkban? magyar ember szivesebben adna egy kis orvosságot, mint az idegen, ki még azt sem tudná, mit kér tőle a' szegény sebzett, és megeshetnék, hogy mikor vizet kérne, a' helyett a' csizmáját huzná le. Egy szóval, a' mi katonánk legyen itthon, védelmezze a' mi hazánkat, ezzel tudunk is beszélni, az pedig mindig jó, ha megértjük egymást, mert ha nem értenénk, nagy járnánk, mint azok, a' kik a' Babel-tornyot nem tudták felépíteni, mert nem értették egymást! Ha katonát tartozunk adni? adunk igen is, de azért, hogy védelmezzen bennünket, nem hogy a' mi katonánk kimenjen más országba, az idegen pedig a' mi nyakunkra! ez pedig nem hogy védelmezett, hanem csipett, lopott bennünket a' hol csak ért, de volt olyan eset, hogy a' falukat is felgyújtották.

Azért ő felsége abba is beleegyezett, hogy a' magyar katona ezután magyarországon fog lakni, és ezután nem csak arra fog megeskünni a' katona, hogy el nem szökik, de arra is, hogy az ország törvényei ellen nem cselekszik, és ezt jól meg kell fontolni, mert eddig nem esküdött ám még az ország törvényeire, hanem arra, hogy csak a' katonai törvényeknek engedelmeskedik. És tudják talán atyámfiai, hogy milyen volt az a' katona törvény? olyan volt, hogy ha a' tiszt parancsolta, a' szegény katona még az apját is tartozott agyon löni, már pedig én csak azt hiszem, hogy az isten törvénye szentebb, mint a' katona törvény? az istennek törvénye pedig a' tiz parancsolatban azt mondja: tisztelj ed atyádat, anyádat, hogy hosszú életü lehess a' földön; már pedig ha a' katonai törvény szerint a' tiszt parancsolatjára agyon nem löné a' katona az apját, az az a' katonai-törvény helyett az istennek tenne eleget, nem hogy hosszú életü lenne, de inkább minjárt agyon lövetné a' tiszt. Olyan törvény pedig, melly az isten törvényével ellenkezik, az nem jó törvény, azaz, az eddigi ugynevezett katonatörvény nem jó, mert azt az a' ravasz Metternich csinálta, a' ki ezerekenként ölette az embert, csakhogy a' zsebjét töltesse! Azért is úgy gondolta ki a' katonai törvényt, hogy a' katonának, ha a' saját életét szerette, még az édes apját is agyon kellett löni; mert a' tiszt parancsolta, ennek meg Metternich.

De nem úgy lesz az ezután, a' fővezér, a' tisztok, a' katonák megesküsznek az ország törvényeire, az az, hogy csak olyant bántanak, a' ki az ország törvényeinek ellent áll, — és ha ellenség jöne a' nyakunkra, az ellen fog fegyverre kelni. Nem pedig úgy, mint az előtt, hogyha Metternichnek tetszett, azt lövette agyon, a' ki neki utjában állott, és nem is kérdezték, vétett-e az ország törvényei ellen, vagy nem? Most tehát a' fővezér megesküszik a' mi törvényeinkre, és jót áll életével, hogy a' mi törvényeink ellen nem tesz; már pedig a' fővezérnek is csak egy élete van, azt az egyet ő is félti, mert az emberi életet nem árulják boltban réfszámra, mint a' füzöt, — ezért nem is félhetünk, hogy egy könnyen felmészároljon bennünket.

Ennyiben és ekképen tisztában vagyunk, hogy a' katonánk itthon és velünk együtt egy törvény alatt lesz. Lesznek ennek még más igen jó következtései is, miről bővebben akkor szólnak, mikor a' katonáskodásról leszen szó.

Most pedig isten áldja meg kigyelmeteket, dolgozzanak, munkálkodjanak, hogy annál jobb izüen essék majd az a' jó hír, mit nem sokára ismét beszéllek.

Vas Gereben.

Nyomatott Győrött 1848.

M
beszéltem
napkor
botolá
történik!

É
annál k
magyaru
tam-e va
rok mor
gatni, m
beszélte
mert né
P
gyaror
tudom,
érthette
megérts
még a